

Міронова Л.О.

УДК 336.14

ОЦІНКА ФІНАНСОВОГО СТАНУ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ

Постановка проблеми. При здійсненні оцінки фінансового стану місцевих бюджетів у практиці використовується велика кількість методів, які дають змогу оцінити стан бюджету, виявити тенденції розвитку доходів та видатків бюджету і встановити причини відхилення фактичних показників від планових, разом з тим, сьогодні вимагає впровадження в практику складання та виконання бюджетів методів, які дозволяють спрогнозувати показники бюджету на середньострокову перспективу з урахуванням факторів, які впливають на його формування. З огляду на сучасні тенденції відносно проблеми оцінки фінансового стану місцевих бюджетів, актуальним залишається питання прогнозування фінансового стану місцевих бюджетів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми оцінки фінансового стану місцевих бюджетів висвітлюються в працях таких вчених: А. Гавриленко, Е. Гребеникова, М. Корнєєв, Т. Коритько, Е. Снисаренко, О. Сукач та інших.

Цінними є дослідження науковців А. Гавриленко, Е. Гребеникової, Е. Снисаренко у своїй праці «Оцінка фінансової стійкості місцевих бюджетів», вони провели критичний аналіз російських моделей визначення фінансової стійкості регіону та запропонували авторську методику визначення рівня фінансової стійкості бюджетів [6].

М. Корнєєв у своїй статті «Удосконалення теоретико-методологічного забезпечення узагальнюючої оцінки рівня фінансової автономії» розглянув теоретико-методологічне забезпечення узагальнюючої оцінки рівня фінансової автономії та запропонував напрями її удосконалення [4].

Дослідження О. Сукач присвячені узагальненню підходів щодо управління фінансовою автономією території [7].

Разом з тим, в сучасній науковій літературі недостатня увага приділяється вивченню методів прогнозування фінансового стану місцевих бюджетів.

Постановка завдання. Метою дослідження є уточнення поняття «місцеві бюджети», оцінка фінансового стану бюджету м.Дніпропетровська та прогнозування показників бюджету.

Виклад основного матеріалу дослідження. Проводячи дослідження економічної сутності поняття «місцевих бюджетів», необхідно зауважити, що в науковій літературі немає єдиної точки зору з цього приводу.

З точки зору Василика О.Д., місцевий бюджет необхідно розглядати як організаційну форму мобілізації частини фінансових ресурсів у розпорядження місцевих органів самоврядування та систему фінансових відносин, що складаються між місцевими та державним бюджетами, а також усередині сукупності місцевих бюджетів[2].

О.П. Кириленко підкреслює, що місцеві бюджети, „найяскравіше втілюють політику органів місцевого самоврядування, є фінансовим планом розвитку певної території, в якому відображаються найважливіші завдання місцевої влади та очікувані результати діяльності"[3].

Згідно з Бюджетним кодексом місцеві бюджети це бюджет Автономної Республіки Крим, обласні, районні бюджети та бюджети місцевого самоврядування [1].

Отже, місцеві бюджети – це фінансовий план соціально-економічного розвитку території, в якому відображається формування, розподіл й використання фінансових ресурсів для забезпечення виконання повноважень органами місцевого самоврядування.

На сучасному етапі розвитку регіональної економіки кваліфікований фінансист фінансового управління повинен володіти сучасними методами системного, комплексного фінансового аналізу, оцінки ризику та оптимізації управління ними у фінансово-кредитній сфері.

Тому, актуальності набуває дослідження подальшого удосконалення оцінки фінансового стану місцевих бюджетів, для обґрунтування управлінських рішень та розвитку територій.

Фінансовий стан місцевих бюджетів характеризується використанням фінансових ресурсів і джерелами їх формування.

Виділяють шість основних методів фінансового аналізу, які можна використовувати при оцінці фінансового стану місцевих бюджетів: горизонтальний аналіз; вертикальний аналіз; трендовий аналіз; метод фінансових коефіцієнтів; порівняльний аналіз; факторний аналіз.

При проведенні оцінки місцевих бюджетів широко використовуються горизонтальний аналіз при формуванні та виконанні доходної частини бюджетів (табл. 1).

Таблиця 1. Динаміка доходів бюджету м. Дніпропетровська, тис. грн.

	2009	2010	2011	Відхилення, 2011 до 2009, +/-
Податкові надходження	1681078,2	1889796,7	2262730,8	581652,6
Неподаткові надходження	48 090,80	46 841,70	32 258,40	-15832,4
Доходи від операцій з капіталом	1 386,40	494,8	604,7	-781,7
Офіційні трансферти	446 115,60	610 711,30	859 183,50	413067,9

Іншим методом, який набув поширення є вертикальний аналіз (табл. 2).

В цілому за період з 2009 по 2011 рік відбулися певні зміни у формуванні структури доходів бюджету міста Дніпропетровськ – зменшилася частка податкових надходжень (від 77,2% до 71,7%), натомість

збільшилася частка офіційних трансфертів (від 20,5% до 27,3%), що свідчить про зниження стійкості доходної бази місцевих бюджетів в Україні та зниження рівня фінансової спроможності органів місцевого самоврядування.

Таблиця 2. Структура доходів бюджету м. Дніпропетровська, %.

Джерела доходів	2009	2010	2011
Податкові надходження	77,2	74,2	71,7
Неподаткові надходження	2,2	1,8	1
Доходи від операцій з капіталом	0,1	0	0
Офіційні трансферти	20,5	24	27,3

На сучасному етапі набуває впроваджується метод фінансових коефіцієнтів, наприклад, при проведенні оцінки фінансової автономії місцевих бюджетів (табл. 3). Методика розрахунку показників оцінки фінансової автономії бюджету розглянуті у працях М.В. Корнєєв [4], О.М. Сукач [7].

Зростання показника фінансової залежності свідчить про зниження фінансової самостійності місцевих бюджетів у 2010 році порівняно з 2009 роком цей показник збільшився з 2,11 до 2,48, а у 2011 році спостерігалось його зменшення до 2,23. Показником, який характеризує якість структури доходів, є показник співвідношення податкових і неподаткових надходжень. Як бачимо, в останні роки в бюджеті міста спостерігається тенденція до збільшення податкових доходів місцевих бюджетів з одночасним зниженням частини неподаткових надходжень у загальному обсязі доходної частини місцевих бюджетів. Показник якості доходів у 2011 році мав найбільше значення – 70,14, що свідчить про зростання рівня фінансової автономії місцевих органів влади.

Таким чином, фінансовий стан місцевих бюджетів характеризується незначною частиною власних доходів, якими органи місцевого самоврядування можуть розпоряджатися самостійно, згідно з напрямками соціально-економічного розвитку території, і, відповідно, фінансовою залежністю від обсягу загальнодержавних податків, які передаються центральною владою на місцевий рівень.

Таблиця 3. Оцінка фінансової автономії бюджету міста Дніпропетровськ.

№ З№/п	Назва показника	Формула	Рівень показника		
			2009	2010	2011
11	Показник рівня податкової автономії	П п.авт. = МПЗС / ПД	0,022	0,019	0,010
22	Показник фінансової самостійності	П ф.с. = ДВ/ ДЗ П ф.с. = ДК2/ ДК1	0,47	0,40	0,45
33	Показник фінансової залежності	П ф.з. = ДЗ / ДВ П ф.з. = ДК1/ ДК 2	2,11	2,48	2,23
44	Показник фінансової самодостатності місцевого самоврядування	П самодост. = ПД / Д	0,66	0,66	0,61
55	Показник стійкості доходної бази	П ст.д. = (ПД + НД) / Д	0,68	0,68	0,62
66	Показник якості доходів	П як. д. = ПД / НД	34,96	40,34	70,14
77	Показник стабільності доходної частини бюджету	П стаб.д. = ПД / Т	2,80	2,70	2,04
88	Показник незалежності від фінансової допомоги	П реал. авт. = ДВ / Т	0,92	0,80	0,64

Умовні позначення: ДВ - доходи власні; Д - загальний обсяг доходів; ДЗ - доходи закріплені; Т - загальна сума трансфертних надходжень; ПД - податкові надходження; НД - неподаткові надходження; МПЗС - місцеві податки та збори, за якими місцева влада самостійно встановлює ставки та надає пільги; ДК1 - доходи кошика 1; ДК2 - доходи кошика 2.

На наш погляд, для прогнозування показників бюджету заслуговує використання такої метод, як трендовий аналіз (рис. 1). За допомогою тренда формуються можливі значення показників у майбутньому, а, отже, ведеться перспективний, прогнозний аналіз.

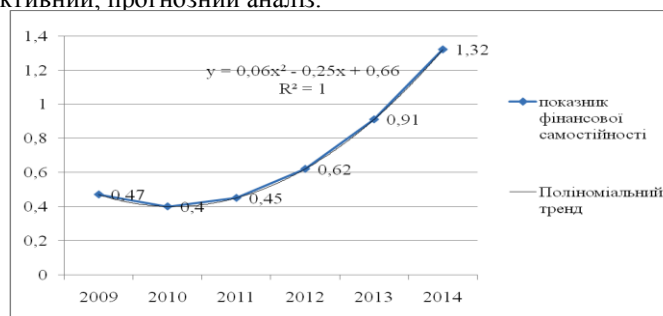

Рис. 1. Трендовий аналіз показника фінансової самостійності.

Показник фінансової самостійності (співвідношення кошика 2 і кошика 1) – відображає перевищення власних доходів над закріпленими і характеризує реальний рівень самостійності бюджету. Зростання цього коефіцієнту свідчить про розширення фінансової автономії місцевих бюджетів у 2011 році у порівнянні з попередніми роками.

Одним із ефективних методів, які використовують при прогнозуванні є економіко-математичної моделі. Побудуємо економіко-математичну модель, в якості залежної змінної у (результуюча ознака) використаємо сукупні заплановані доходи бюджету міста Дніпропетровська на майбутній рік, а як незалежних змінних –

такі показники: x_1 – обсяг здійснених видатків на виробничу сферу; x_2 – обсяг здійснених видатків на соціальний захист та соціальне забезпечення. Побудуємо модель множинної лінійної регресії і знайдено оцінки її параметрів, використовуючи наступну формулу:

$$y = a_0 + a_1x_1 + a_2x_2 + \dots + a_nx_n, \quad (1)$$

де: y – розрахункові значення результативної ознаки-функції;

a_0, \dots, a_n – коефіцієнти регресії (параметри рівняння, які треба визначити);

x_1, \dots, x_n – факторні ознаки.

Отже, модель множинної регресії має вигляд:

$$Y = 1987732,721 - 1,020 \cdot X_1 + 3,569 \cdot X_2$$

Це свідчить про те, що якщо обсяг видатків на виробничу сферу зросте на 1 одиницю, то обсяг доходів бюджету міста Дніпропетровська зменшиться на 1,020 одиниці та навпаки, а із зростанням обсягу видатків на соціальний захист та соціальне забезпечення на 1 одиницю обсяг доходів бюджету збільшиться на 3,569 одиниці.

Що ж стосується прогнозу на 2014 рік, то можемо припустити, що якщо обсяг видатків на виробничу сферу та соціальний захист та соціальне забезпечення в 2013 році складатиме 927128,8 тис. грн. та 910413,3 тис. грн. відповідно, то обсяг доходів бюджету міста Дніпропетровська становитиме 4290744,6 тис. грн.

Висновки. Підсумовуючи дослідження, можна зробити висновок, обмеженість бюджетних коштів зумовлює необхідність комплексного системного дослідження оцінки фінансового стану місцевих бюджетів та його прогнозування на середньострокову перспективу з метою підвищення ефективності використання бюджетних коштів. Отже, одним із ефективних методів, які використовують при прогнозуванні показників фінансового стану місцевих бюджетів мають бути економіко-математичні моделі.

Джерела та література:

1. Бюджетний кодекс України. Затверджений Верховною Радою України 8 липня 2010 (№ 2456-VI) зі змінами внесеними згідно із Законом N 4318-VI від 12.01.2012) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/laws>
2. Василенко О. В. Основні підходи до формування ефективних механізмів фінансового забезпечення інвестиційного потенціалу місцевих бюджетів : [Електронний ресурс] / О. В. Василенко. – Режим доступу : http://www.nbuv.gov.ua/portal/natural/nrkntu_e/2009_15/stat_09/25.pdf
3. Кириленко О. П. Місцеві фінанси : підруч. / О. П. Кириленко. – К. : Знання, 2006. – 677 с.
4. Корнеєв М. В. Удосконалення теоретико-методологічного забезпечення узагальнюючої оцінки рівня фінансової автономії / М. В. Корнеєв // Актуальні проблеми економіки. – 2009. – № 7 (97). – С. 229-235.
5. Коритько Т. Ю. Методи оцінки фінансової стійкості місцевих бюджетів / Т. Ю. Коритько // Економічний простір. – 2008. – № 12/1 – С. 140-145.
6. Снисаренко Е. Б. Оцінка фінансової стійкості місцевих бюджетів / Е. Б. Снисаренко, А. А. Гавриленко, Е. В. Гребенкова // Економіка та управління підприємствами машинобудівної галузі: проблеми теорії та практики. – 2010. – № 1 (9). – С. 18-26.
7. Сукач О. М. Сучасні підходи до управління фінансовою автономією території / О. М. Сукач // Сталий розвиток економіки. Всеукраїнський науково-виробничий журнал. – 2011. – № 5 (8). – С. 110-113.

Михальчук Л.В., Винниченко А.Є.

УДК 330

ОРГАНІЗАЦІЯ ПРОЦЕСУ УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ

Постановка проблеми. В наш час підприємство у своїй діяльності зустрічається з багатьма видами ризику, які негативно впливають на одержання максимального прибутку та здійснення мінімальних витрат. Від підприємницьких ризиків дуже важко позбавитися, тому кожне підприємство повинне навчитися знижувати свої ризики та управляти ними, що допомагає здійснювати ризик-менеджмент.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема ризик-менеджменту дуже актуальна в наш час і тому над нею працює багато дослідників таких, як Донець Л.І., Писаревський І. М., Івченко І.Ю., Стешенко О.Д., Лук'янова В.В. та інші.

Мета статті. Визначити, що собою являє ризик-менеджмент на підприємстві, об'єкти і суб'єкти ризик-менеджменту, його основні функції та організація процесу управління ризиками.

Виклад основного матеріалу.

Виникнення ризик-менеджменту як нової філософії стратегічного управління підприємницькими ризиками було спричинено дією цілої низки факторів і тенденцій, які радикально змінили підходи до управління ризиками.

До них, зокрема, відносяться: глобалізація світової економіки; зростання ролі і значення фінансових ринків; вимоги регулюючих органів; інформаційно-технологічний розвиток тощо [2, с. 53].

Більшість фахівців визначають ризик-менеджмент як процес впливу на керований об'єкт, метою якого є пошук можливих шляхів зниження ризику. Дане визначення є дещо обмеженим, тому що не включає діапазон охоплених ризиків. Управління ризиками являє собою такий процес впливу на суб'єкт господарської діяльності, при якому забезпечується максимально широкий діапазон охоплення можливих